

GOSINZEANA

REVISTA ILUSTRATA SAPTAMÂNALA

REDACTOR: SEBASTIAN BORNEMISA

Anul IV. — Nr. 7.

Abonamentul: Pe an 12 cor. Pe $\frac{1}{2}$ an 6 cor.
România 30 lei. — America 3 dollari. — Germania 15 M.

Orăștie, 22 Februarie n. 1914.

7
Erkezott: 1914.FER. 21.

OLVASVAHI KIR. UGYESZSEG

ü
mell.

DOUĂ MORMINTE ÎNFRĂȚITE: alui Aurel Vlaicu și locotenent Negel, în cimitirul militar din București... Cel cu crucea de metal și cu lampion sub cruce, e alui Vlaicu, cel cu crucea provizorie de lemn, alui Negel.

DOUĂ MORMINTE...

— DIOSCURII —

Castor și Pollux, cei doi frați gemeni, erau atât de strâns înlanțuiți prin vitejia lor, încât ei nu s'au putut despărți nici la moarte.

Cum unul eră nemuritor, iar celalalt muritor, cel dintâi a cerut lui Joie, să poată înjumătăți nemurirea cu scumpul său frate, ca să rămână alături și după moarte...

Și Joie le-a împlinit cererea și cei doi frați, preschimbați în stele, petreceau o zi în cer, iar alta în mormânt,

Ei erau apărătorii mărilor, luminând drumul naielor primejdite în timp de furtună și conducându-le în port. Când primejdia eră mai mare, ei coborau din cer, așezându-se pe vârful catargelor, în forma unei scânteii, ce împrăștiă o lumină mângăietoare...

Când Vlaicu a trecut, prin moartea lui glorioasă, în lumea nemuririi, aeroplanul lui, „Vlaicu III.“ a rămas văduvit și stingher, demontat cum eră: un schelet de lemne și oțele, sîrme încolăcite atârând în cuiere, un vraf de hârtii cu deseme...

Eră ca omul plămădit din lut, înainte de a-i fi insuflat Creatorul duhul de vieață.

Și câte nădejdi au rămas zdrobite în preajma acestui schelet de lemne și oțele, în clipa când părintele și-a închis ochii, înainte de a fi pornit la drum și pe acest făt mult-promițător al creerului său de aur.

Ministrul de războiu a atârnat de pieptul neînsuflețit al

lui Vlaicu cea mai strălucită decorație, ce se dă vitejilor, spunând cu ochii plini de lacrimi:

Scumpul meu Vlaicu,

Se cuvine, să cinstim înainte de toate virtuțile tale militare, despre cari ai dat dovadă strălucită în timpul campaniei, când, prin recunoașterile ce ai făcut cu aeroplanul tău ingenios, ai adus armatei neprețuite servicii.

Din ordinul M. Sale Regelui României, vin să-ți depun pe piept „Virtutea militară“. Acesta este ordinul, care se dă numai bărbaților înzestrați cu cele mai înalte calități, cari sunt cei mai mari fii ai Țării românești.

În numele armatei, care te plânge, îți aduc ultimul nostru salut, iar părinții tăi să nu peardă curajul, ci să fie fericiți și mândri, că au avut un fiu ca tine.

Dea Domnul Dumnezeu, ca pământul ce va îngropa țărîna ta, să rodească și alți fii de sama ta, pentru mândria noastră.

Dormi în pace!

*

Între acești fii ai țării, cari erau să-i semene lui Vlaicu, eră și sublocotenentul *Negel*, pe care ministrul de războiu îl desemnase ca pilot al aeroplanului „Vlaicu III“.

Nu eră, de sigur, creerul creator al lui Vlaicu, dar eră un pilot de o rară dibăcie și de o îndrăzneală fără margini, încât a fost aflat vrednic, să ducă *el* la îndeplinire visul celui dispărut.

„Nu eră el *lumina* — cum zice Evanghelistul Ioan — ci ca să mărturisească de lumină“.

Și iată, că nici aviatorului

Negel nu i-a fost dat să realizeze acest vis măreț!

Curând după stingerea lui Vlaicu, s'a prăbușit și el din slavă, cu un biplan sistem Farman, în apropierea Târgoviștei — în urmărirea aceluiaș ideal măreț.

Țărîna din groapa lui Vlaicu nici nu se răcise deabinele, când se deschide alături un nou mormânt, pentru a adăposti osemintele unui alt viteaz, căzut pe câmpul de onoare.

Când convoiul s'a împrăștiat, un vânt prietenesc a început să mângăie țărîna celor două morminte.

Și bulgării de pământ se apropiiau, se amestecau...

Atunci, dacă am fi avut un auz mai delicat, cum nu s'a dat decât îngerilor, am fi auzit șoaptele tainice a lui Vlaicu: „Veniși și tu, frate Negel! Păcat, că te-ai grăbit așa, dar în urma urmei, puteam să mai zăbovesc și eu... Acù, noi ne odihnim, după atâta zdroabă, dar lumea ce vine în urmă, n'o să poată rămâne liniștită... Ea va veni pe urmele indicate de noi... Am murit cu zile, dar ce are a face. Toți oamenii ajung în groapă, dar nu toți pot spune, că au vrednicit odihna, ce-i așteaptă dincolo. Noi am muncit, dragă Negel, și ne-am dat și vieața, pentru isbânda visului nostru. Intinde-mi mâna, să fim frați și în nemurire, cum am fost și în vieață!“

Și bulgării celor două morminte gemene se apropie... se înfioară de atingere... și se amestecă...

Al. Ciura.

Obiceiuri de Bobotează la București. În capitala română se face sfințirea apei la Botezul-Domnului, cu paradă foarte mare. Slujește însuș Metropolitul-Primat încunjurat de înaltul cler, și ia parte și Familia Regală. Āstan, Regele Carol și Regina, n'au putut lua parte, fiind bătrâni, dar Moștenitorul de Tron Ferdinand și Prințul Carol se văd aci în apropierea sfințitorilor Archierei, precum și altă lume aleasă. — Sfințirea se face pe țărmul *Dâmboviței*, râul ce strătaie Bucureștii. Archiereii și Curtea și lumea mare, stă pe un podiu de scânduri clădit anume, pe țărmul *Dâmboviței*, — și în clipa sfințirii apei, Metropolitul-Primat, *aruncă sfânta cruce în apa Dâmboviței* — în un loc unde vadul nu e mai adânc ca până la genunchi. Atunci mai mulți țărani sar în apă și caută sfânta cruce și cel ce o găsește, o aduce napoi Archiereului și capătă, ca dar, un — *orologiu de aur*. Chipul de mai jos ne arată scena căutării crucii și aflarea ei, cel dela dreapta e aflătorul.

Olteanul care a scos sfânta cruce din apa *Dimboviței*, ciștigând ciasul de aur.

NEDREPTATEA NATUREI FAȚĂ DE OM

Istoria biblică spune, că Dzeu a făcut pe om în ziua a șasa, după-ce isprăvisse de făcut toate celelalte lucruri și ființe din lume, ca o coroană a aceloră, dând lumii întrânsul ființa cea mai desăvârșită, căreia toate celelalte au să-i slujească.

În multe privințe acest cuvânt

biblic pare și întemeiat, adevărat. În o privință însă, poate în cea mai prețioasă, el rămâne departe de a spune adevărul.

Dacă pe om l'a creat Dzeu mai pe urmă și l'a dăruit cu înfățișare mai frumoasă ca a celorlalte ființe, supunându-i-le pe acelea pe toate, ba dându-le parcă special menirea a servi omului, și vie și moarte, trebuințelor și plăcerilor lui, de ce

nu a pus Dzeu pe om mai presus de acele ființe și în privința *duratei vieții sale în lume?* În privința asta natura e foarte mașteră față de om. Doar e dovedit, că mijlocia vieții omului, luată numai a oame-nilor mari între sine, este de abia 51 ani, iar dacă iei pe mari și mici la olaltă, bătrâni și copii, în o socoteală, — apoi media vieții omenești, abia-i 28 de ani! Așa de pușin, încât

Cei 5 țărani, îmbrăcați de sărbătoare, cari au intrat în râu, căutând sfânta cruce. Unul din ei a găsit-o.

Bismarck când a auzit dela statisticieni acest lucru, a spus: „D'apoi că nu se plătește să te îmbraci și să te mai desbraci, dacă numai atâtă e viața omului!“ Pentru că la alte ființe, natura nu a fost și nu e așa zgârcită în dăruirea cu ani de viață. Iaca câteva pilde: Vulturul, lebăda, papagalul, cerbul și unii pești, trăesc până la 300 de ani! Crocodilii și șerpii câte 500 de ani! Elefanții până la 700 de ani; atâtă de bătrân eră un elefant alb la curtea din Siam. Iar Chinezii spun, că broaștele jetoase, care pe la ei își au patria, trăesc și 1000 de ani! — O fabulă spune că ochiul bouului trăește 3 ani, cănele cât 3 ochiul bouului; calul de 3 ori cât cănele; omul de 3 ori cât calul și măgarul de 3 ori cât omul... Ne oprim aci, că e prea pușin frumos din partea naturei, ca se dee măgarului viață de 3 ori atâtă cât omului, celui făcut după chipul și asemănarea lui Dzeu...

Vădeșc aceste scurte date, că natura e în privința asta într'adevăr mașteră față de ființa cea mai perfectă de pe pământ.

□ □ □

55 ani

dela unirea Principatelor române, sub Cuza-Vodă.

În Ianuarie a anului de față s'au împlinit 55 de ani dela marele fapt al unirii celor două principate române dunărene, Moldova cu Muntenia, într'un singur stat, în statul România de azi.

Numele lui Cuza-Vodă a fost mult timp, ba mai e, în parte, și azi, lăsat oarecum în umbră de lumea ce a ajuns hotărâtoare asupra țării după abdicarea lui. Unii nu-l mai pomeneau, pentru că prea îi fuseseră contemporani și fuseseră în ceva opoziție cu el, alții pentru ca nu cumva vorbind prea mult de Cuza, să atingă susceptibilitățile Domnului ce i-a urmat, căruia unii îi zic a fi El întemeietorul României de azi.

Ochiul istoricului obiectiv însă,

Cuza-Vodă, Alexandru Ioan I.

Elena-Doamna,
întâia Doamnă a României unite.

începe a suflă praful de pe actul încheiat al celui dintâi Domn al României și, desbrăcat de orice preocupățiune, deschide filele acestui act și așează faptele ce cuprinde în lumina rece și dreaptă a istoriei, și acela află, că totuși mare și însemnat e acest cel dintâi Domn, care a șezut pe primul tron al României unite.

Dacă altceva nimic n'ar fi făcut în scurtii 7 ani de Domnie, decât că, cu conlucrarea lui și în persoana lui, s'a dus în peplinire marele act al Unirei, — și e destul, ca el figură strălucită se rămână în istoria acestui stat.

Dar când mai știm, că nu de numele, ci de voința lui de fer, pe care și-o ducea în deplinire chiar și prin lovituri de stat, contra voinței boerilor și partidelor politice ce nu erau așa de liberale și avanzate în idei ca el, — este legată pomenirea *secularizării* uriașelor averi mănăstirești, în folosul *statului* nou întemeiat; că el a dus în deplinire, contra plăcerii claselor boerești, *improprietărea țaranilor*; că a înzestrat țara cu o *Constituție nouă*, liberală, peste voia guvernului său, supuinđu-o aprobării *poporului*, — apoi toate micile lui defecte, că nu a prea știut „tracta“ cu lumea din jurul lui, — istoria dreaptă i le iartă, sau cel mult regretă, că de aveă și ceastă însușire, de a ști linguși pe cei din jurul său, făcându-și-i prin asta servi supuși între orice împrejurări, apoi încă multe fapte

mari mai puteă săvârși acest om în folosul țării sale, pe care mai mult decât pe sine însuși, a iubit-o.

Din prilejul împlinirii alor 55 de ani, dela urcarea lui în Tronul cel dintâi al României de azi, — ziarele din Țară ce-i cinstesc memoria, îl scot la iveală, ba broșuri ocazionale îi împropătează toată istoria în mintea generației de azi. Dăm și noi aci câteva chipuri din jurul lui Cuza: pe el, pe Elena Doamna și chipul copiilor lui, la noi prea pușin cunoscuți.

□ □ □

DIN CE PRICINĂ DEVIN COPIII MIOPI ?

(Scurți la vedere).

Deunăzi, povestește un medic în o revistă medicală, examinând un copil, zisei tatălui acestui copil, că fiul său este scurt la vedere. Atunci tatăl băiatului îmi zise cu nepăsare :

„Ce are aface?! așa trebuie să fie! eu sunt miop, bine înțeles că și băiatul meu trebuie să fie miop!..

— Bine înțeles?! dar nu e de loc musai, ca dacă tatăl este miop, să fie și copilul miop! Miopia o fi boală ce se moștenește, dar nu toți copiii moștenesc această miopie, ci o dobândesc singuri. Miopia apare către al zecelea an, și de atunci ea progresează din an în an, cu cât copilul învață mai mult. Miopia este apanajul popoarelor zise *civilizate*. La o sută de școlari arabi, doctorul Cellan a găsit 4 elevi, pe când la noi în Europa sunt 35—50 la sută elevi miopi.

Marele vinovat este învățământul. De aceea câtă să dăm îngrijirile trebuincioase, ca copiii să-și păstreze, să-și menajeze vederea.

Să nu dăm voie copiilor, să scrie sau să cetească atunci, când nu au lumină îndestulitoare. În genere copilul învață în odaia de culcare, căci nu tuturor părinților le dă mâna să aibe odăi speciale, în cari copiii să învețe. Dar este un obicei stupid, să rezervăm odaia cea mai frumoasă pentru salon, pentru musafiri, iar odaia mai retrasă, mai puțin luminoasă, o rezervăm — pentru copii. În interesul ochilor copiilor noștri, trebuie lăsat deoparte acest obicei dezastros.

Un alt obicei periculos este de a lucra (de a citi și de a scrie) când răsare soarele, sau la apusul soarelui. Multe mame, din spirit de economie, nu aprind lampa, și cu asta strică grozav ochii copilului, căci copilul nevăzând bine, este nevoit să aplopie ochii de carte, și acest mod de a citi, e modul de a deveni miop.

În zilele scurte de iarnă, copiii

sunt ținuți târziu la școală. Se aprind lampele cari răspândesc o lumină difuză, neîndestulitoare, copiii se sforțează, ca să vadă bine la tablă, și — devin miopi.

O altă cauză a miopiei este poziția cea rea ce o au copiii la scris și la cetit. Copilul stă prea aplecat. Mamele ar trebui să iee sama, ca copilul să ție capul și corpul drept, la scris și la cetit.

□ □ □

REFLEXIUNI

asupra unei părți din opera lui Agârbiceanu.

Scriitorul I. Agârbiceanu înfățișează în literatura noastră, dela un timp, un fel al scriitorului de-a se manifesta, necunoscut aproape și necultivat de către nuveliștii noștri: *filosofierea*. Literatul nu-i nici odată un filosof, el este cecece au fost filozofii francezi din sec. al XVIII: niște gânditori, cari au încercat a-și da seamă de viață, de Univers, de tainele cerești, de tot ce ne înconjoară și înconjurăm, cum zice Levit în *Ana Karenina*. Propriu zis, aceasta eră chiar filosofia până în

Evul Mediu, până la Renaștere. Un Plutone nu eră decât un om, care filosofia asupra de *sisteme*. Timpurile nouă însă, au făcut deosebire între sisteme filosofice și a filosofie, deosebire care își are originea în Aristotel. Scriitorul, pus în fața acestor două feluri de filosofie, nu poate să-și aleagă decât pe cel din față. Cercetând viața, judecându-o, descriindu-o, cu toate scăderile și ridicăturile ei, de-odată, în sufletul lui se petrece un proces psihologic: această viață, dată lui ca obiect de discuție și înțelegere, îi sugerează anumite *părer*i asupra ei, anumite judecăți. Am putea numi acest proces, cu cuvintele din Teoria Cunoașterii Omenesți, trecerea dela conștiința naivă a vieții noastre, la conștiința critică a acestei vieți. Obiectul dat scriitorului ca observare, el îl abstractizează în idei, ideile în judecăți, iar judecățile în rațiune, în *cugetare*. Nu-i mai puțin adevărat că acest proces nu este un imperativ pus scriitorului. Scriitorul poate fi numai un simplu narator, fără nici o *reflexiune* asupra varației lui, el poate și este dator chiar, ca obiectul dat lui ca obiect de descriere, numai să-l descrie, fără a-l însoți de judecăți. Și cam acesta este aspectul întregii noastre literaturi nuvelistice. Avem în această literatură oameni înfățișați și vieții descrise cu foarte multă indiferență: par o lucrare asemănătoare celei pe care o îndeplinesc zidarii cu așezarea cărămizilor în zid, unde nu pun nimic *personal* dela ei, ci totul din natură și în natură. Din contră eu cred, că tot ce ochinul artistului *desprinde* din imensitatea naturii, trebuie să însoțească această lucrare a lui impersonală, cu ceva personal al lui, cu *cugetarea*, pe care i-o sugerează această desprindere. Dacă romanul lui Tolstoi trăește și va trăi, aceasta se datorește faptului că Tolstoi a știut să-l treacă prin sufletul lui, dându-l cu părerea-i, mulțimii întregi. Și tocmai aici mi se pare că se reduce faimoasa și banala teorie care ilutură pe buzele tuturor cetitorilor: o operă literară trebuie să

Copiii lui Cuza-Vodă.

Vederi din țara Principelui de Wied, Albania. În alți numeri ai „Cosinzenei” am arătat vederi de orașe și de edificii din Albania, țara cea nou răsărită pe charta Europei. Arătăm azi câteva vederi de porfuri naționale albaneze. Chipul de aci ne arată portul unui bey (deregător) din Soutri.

aibă ceva omenesc în ea, pentru a putea fi gustată de oameni. Nu dela toți nuvelisti înșă, se poate cere aceasta. Dealtfel, calitățile mari ale oamenilor niciodată nu se cer și se caută, ci întotdeauna apar prin ele înșile și se împun și se observă prin ele înșile. Scriitorii noștri, cari înfățișează această calitate, se pot număra pe degete. Iar pe de altă parte scriitorii de-ai noștrii, cari nu filosofiază ca cei pușini, ci care vor să facă filosofie în opera lor, numărul lor fiind nesfârșit, sunt convinși, că nu s-ar putea număra niciodată. Toți înlăcrimații și toți nesincerii în fața vieții, au umplut și literatura noastră, cu fel de fel de întorsături ale cugatării, invocând toate numele clasice, căci aceste nume au rolul de-a salvă ridicolul. După Eminescu a urmat o astfel de perioadă și ea n-a luat sfârșit nici astăzi. De aceea, în fața nuvelilor goale și în fața acestor filosofi literari de duzină, relevez cu bucurie,

partea de filosofiere adevărată din opera părintelui Agârbiceanu. Între aceste două extremități ale literaturii noastre, părintele Agârbiceanu înfățișează alături de Brătescu-Voișești, mai serios decât ori care, cugetare isvorită din desfășurarea nuvelei și asupra acestei desfășurări, de sigur, nu în aceste pagini de gazetă voi spune totul. Asupra părintelui Agârbiceanu voi scrie mai târziu un studiu științific, pe larg, așa cum se cuvine. De-o-cam dată numai trag atenția asupra acestei părți din opera sa care, până acum nu a fost relevată de nimeni, într-o viață literară unde preocupările critice sunt cam... streine de valoarea intrinsecă a operei literare.

Părintele I. Agârbiceanu, înainte de toate, este un răscolitor de suflete, acțiunea nuvelilor sale, deși nu au artă, are partea psihologică de care atârână valoarea scrierilor lungi ale scriitorilor ruși. Răscolind patimele omenești, pătrunzând sufletele atâtor fel de categorii de oameni, d-sa a început să vază dela un timp, întreaga alcătuire a naturii și a vieții omenești, din punctul de vedere al cugetătorului. Către aceasta, îl duce mai ales viața rustică în care trăiește și religia creștină pe care o profesază. Această cugetare a dsale, va trăi mai mult ca a tuturor filozofilor oficiali din finiturile românești. Pentru-ce? Pentru-că ea este rezultatul cunoașterii vieții, ca la Carlyle, ca la Hower, ca la Tolstoi. Când în nuvela *Trăsurica Verde* d-sa exclamă: „Cum se schimbă un om când altul se uită la el!”, o mărturisește însuși că, cu această reflexiune, și nu cum crede d-sa, „senzație”, s'a „ales” dintr-o întâmplare petrecută. Da! toți ne alegem cu judecăți și învășăminte, numai pe această cale și nu pe calea contemplării și cea a Metafizicei! În reflexiunea părintelui Agârbiceanu este adevăr psihologic, este observație dreaptă. Dar această simplă exclamare, această simplă reflexiune, această „senzație”, cum o numește d-sa, în alte părți se preface în cugetarea matură a omului gânditor,

Țărancă albaneză dela șes.

ca în... *In casă de om sărac: Se vede că și casele sunt ca și oamenii: cad dintr-o dată numai cei de dați cu binele, — cei mâncați de rele, nu au o moarte fulgerătoare*; ca în aceeași nuvelă, dar în altă parte: „*Dar ce nu pot face laturile de lumină ce nu pier din sufletul nostru!*” sau ca în această profundă observație psihologică: „*de zâmbetele pe cari nu le simțim, n'avem nici-un folos; zâmbeste în neștiere sufletul din noi, căruia nu-i place niciodată în întuneric și nu se poate obișnui cu el*”. Luându-și atitudinea povestitorului simplu și sincer, dl Agârbiceanu observă în... *In paresimi* (V) că nu-i nimic perfect în natură și că: „*numai lumina se apropie de desăvârșire și totuși ci-că, și sfântul soare are pete*”. În ceea ce privește natura, d-sa crede, într-o nuvelă citată, că „*Omul, când vrea întrece natura*”. Iată dară, pe nuvelistul nostru, proclamând, ca și Kant, puterea, autonomia și libertatea omului, iar prin aceasta, opunându-se radical, sistemelor filosofice și de morală ca stoicismul și creștinismul, cari au subordonat pe om naturii și puterii divine. Stoicii proclamând

O albaneză musulmană din Scutari.

conformarea omului la natură, găseau pe om inferior naturii; părintele Agârbiceanu proclamând mai mare voința omului de cât legile naturii, găsește pe aceasta subordonată omului. Eu, dacă este să aleg una dintre amândouă, așa alege omul părintelui Agârbiceanu. De altfel, stoicii nu au crezut pe om în fața naturii, tocmai așa cum și-a închipuit viitorimea. Ei n'au susținut că Natura nu se poate schimba. Intreaga filosofie a lor, asupra Naturii se reduce la Bine. Numai natura este și nu se schimbă spune Mare Aureliu (*Cugetări* I. 18; IV, 9). Mai categoric însă în privința aceasta este Cicerone când afirmă: „*sed quia natura mutari non potest*” (De Amiciția IX 32). Așa dar, după filosoful latin, natura nu se poate schimba. Intreaga anticitate, când filosofia făcea abstracții de om și de materie, după recomandarea lui Platon, și de aceea, omul apare, în acest caz, așa de neputincios față de Natură! Timpurile moderne însă, cari

au redus toate la puterea omului, interpretează problema lui, față de natură, invers și contrar interpretării celor antici. Și adevărul este de partea acestor din urmă, de care ține și Agârbiceanu. Tipul reprezentativ al acestei filosofii moderne este Rascolnicoff. Eroul romancierului Dostoewski, un preluu al lui Nietzsche, se revoltă contra faptului, că pe când unii au prea mult, alții mor de foame. La observația unui prieten că așa este natura — el se revoltă și ripostează cu multă dreptate: „...prietene, natura trebuie să o îndreptăm noi, să o schimbăm: altfel suntem în pericol de-a rămâne vecinic robi prejudecăților. Fără aceste îndreptări n'ar fi putut să existe un om mare (*Crimă și Pedepsă*, partea I. VI).— Și are multă dreptate Rascolnicoff, împreună cu părintele Agârbiceanu. O fi omul un produs al mediului, dar și mediul este un produs al omului. Stoicii oare n'au modificat natura, voină să impună unele credințe? Dar Cicerone, dar Crist, dar Luther? Omul superior, fiind opus mediului, întotdeauna caută a birui unul din amândoi. Și de cele mai multe ori, omul superior înfrânge mediul cum a încercat Hermequin Ermile, să dovedească prin *La critique scientifique*. ...Dar... cum vedem, articolul nostru, trece de cadrul unui articol de revistă și mai ales de relevare. De aceea ne oprim, rămânând să luăm discuția mai științificește, în studiul nostru asupra părintelui Agârbiceanu, unde trebuie să relevăm și alte gânduri ale d-sale, asupra vieții și mai ales cele din *Morți-nerețele*, unde avem în limba română și de un scriitor român, adevărate pagini de filosofie practică și profetică, dintre care, unele apropiate pe Carlyle. Până atunci însă, relevăm cu bucurie această fază nouă a scriitorului ardelean, care poate sta de model tuturor scriitorilor nostri mai maturi.

Radu S. Dragnea.

Răspândiți revista „Cosinzeana”
între cunoscuții dumneavoastră!

O albaneză catolică din Scutari.

RÂNDURI MĂRUNTE

„Cartea Verde”, grăitoarele documente și rapoarte diplomatice schimbate între România și statele vecine în timpul criticelor zile a războiului balcanic trecut, până la încheierea păcii de București, — arangeate de însuși primministrul României în acele zile mari, dl Titu Maiorescu, Editura „Minerva” din București, 17 coale tipar, cor. 1.50. Să capătă la Librăria S. Bornemisa în Orăștie.

*

Care oraș să aibă scaunul domnesc în Albania? Principele de Wied e deja pe drum spre noua sa țară, dar acest drum îl face cu mare încunjur, cercetând întâi mai multe curți domnitoare europene: întâi a fost la Curtea italiană, apoi săptămâna trecută a fost la Viena, și în cea de față e la Londra, voină să vede, să primească peste tot locul asigurările de lipsă că va găsi sprijin în misiunea sa și mai ales că se vor da țării sale împrumuturile de care are nevoie pentru a se arangea și ea ca stat.

Totuș fiindcă în curând va ajunge să calce pe pământul noii sale patrii, — lumea și în Albania și în afară se întreabă, care oraș să fie, cel care să aibă scaunul de domnie al Albaniei, — căci abia 4 orașe

i-au fosi lăsate de toate? Cele 4 orașe sunt: Scutari, cu 35.000 locuitori, cel pentru care sângerară așa de mult Muntenegrenii și nu-l putură avea, nici după ce îl cuceriră, — al doilea e Elbassan, cu 15.000 loc., al treilea e Durazzo cu 7000 locuitori și al 4-lea Valona, cu 6000 locuitori. Între cele 4 orașe singur Scutari are înfățișare de oraș mai modern și ar fi suportabil cu reședință domnească, dar el e prea la o lature a țării. Elbassan și Durazzo sunt mai în inima țării, dar portul dela Durazzo e cu totul neapărat.

Singură Valona are port mai bine scutit și e la loc mai potrivit. Totuș deocamdată noul Domn se va opri și își va așeză cuibul domniei în Durazzo, dar va și rămâne reședința lui aci, aceasta e tare îndoelnic, — căci împrejurimile Durazzului sunt tare mocirloase și pline de microbii boalei de malaria.

Așa se vede că noul Domn nu va avea un gând mare de rezolvat, ci o sută, în noua sa patrie, între altele până și gândul că unde să se așeze stabil cu reședința sa.

Al 2-lea specimen din Albumul-Vlaicu, pe care îl prezintăm azi cetitorilor „Cosinzenii“, e una din cele mai strălucite și duiioase pagini ce s'a scris asupra tragicului ce a persecutat pe acest erou al unei mari idei!.. E foarte mișcătoare povestea celor două morminte înfrățite, a căror chip îl arătam în fruntea numărului de azi al revistei noastre. Abia puține săptămâni mormântul lui Vlaicu a stat singur sub mormanul de cununi și în umbra crucii sale de metal, cu lampion în care ard candelile într'una, cum ardeau flacărele marelui ideal în sufletului lui curat, chip arătat de noi în numărul trecut, — și soartea purtă grijă, ca prea curând el soț să-și capete, — între împrejurări așa de duiioase și mișcătoare, cum măiastra peană a dlui Ciura le descrie în luminoasa pagină ce reproducem în fruntea numărului de azi.

Cele două specimene date, ne arată viu, că Albumul-Vlaicu va fi o operă literară de cel mai mare preț pentru sufletele tuturor Românilor, îndeosebi pentru a noastre, a celor din nefericită patrie alui Vlaicu.

„**Domnia și detronarea lui Cuza-Vodă**“ e titlul unei broșuri de 160 pagini, aparută în biblioteca „Flacăra“, spunând toată povestea

începută așa de frumos, înălțător de suflet, și sfârșită atât de tragic, a celui dintâi Domn al României, respective a celui în jurul căruia și cu conlucrarea energică a căruia, s'a creat *România* de azi, din vechile voievodate Moldova și Muntenia. E o istorie care privește deja obiectiv scurta Domnie a Domnului-Cuza și de atinge greșelile lui, arată și faptele lui mărețe și planurile lui mari de mărire a neamului românesc. — Recomandăm cartea, ca o folositoare cetire istorică, mai ales că la noi așa de puțin e cunoscut emoționantul capitol din istoria României, care cuprinde domnia de 7 ani a lui Cuza-Vodă, (Se capătă cu 80 fileri și 5 fil. de porto, la Librăria S. Bornemisa în Orăștie).

*

Reședința principelui de Wied. Ziarul „Bohemia“ din Praga publică o convorbire a corespondentului său din Viena cu tâmplarul architect al Curții imperiale, Ludwig, care a fost însărcinat de principele de Wied, să aranjeze palatul din Durazzo. Ludwig a declarat următoarele: Clădirea cu două etaje, care este destinată pentru familia princiară și care până acum a fost întrebuințată ca tribunal și cazarmă, mi-a făcut o impresiune tristă, când am văzut-o pentru prima oară. Acoperișul eră

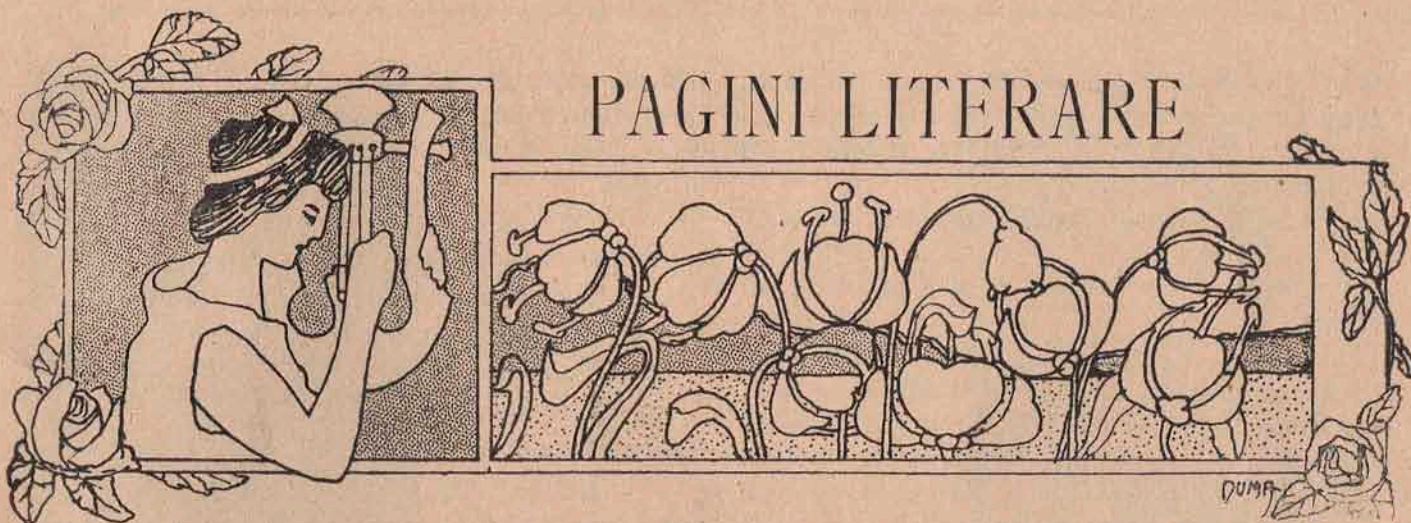
cu totul stricat, nu se vedeă nici un coș. Dușumelele erau atât de rele, încât puteai vedeă dela un etaj la altul. În partere nu eră nici o fereastră, de oarece vechile ziduri venețiene ale fortăreței, ajungeau prea departe. În interiorul casei nu exista nici o scară și numai print-o scară subredă din curte puteai să ajungi la etajul de sus. Nu eră apă și nici o urmă de întocmire sanitare. O praveliste de ruină și părăsire. N'am pierdut însă curajul și ne-am pus pe lucru. La început am sosit cu 115 lucrători, mai apoi am angajat 50 lucrători austriaci și 150 indigeni. O mare dificultate eră mizerabila construcție a portului. În clădirea principală se vor pune la dizpoziția familiei princiare vre-o 60 de apartamente. În primul etaj sunt saloanele de recepțiune. Apartamentele de locuit se află în etajul al doilea. În mansardă s'a aranjat un atelier de pictură pentru principesă. Între mobilele cari au fost aduse dela Potsdam la Durazzo, se află exemplare splendide și foarte prețioase, moștenire dela strămoșii principelui de Wied.

Peste tot predomină stilul empire. Acest palat va fi rezervat familiei princiare și când capitala Albaniei va fi mutată în altă parte.

Teiul lui Eminescu.

PAGINI LITERARE

Despărțire.

*Și pleci, iar de pe fruntea 'nfiortă
Se scutură coroana mea de laur.
Și pleci. Amurgul umed îmi îmbracă
În vâl de nouri soarele de aur.*

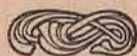
*La ce-ar mai rămâneă de-acum în codri
Ghirlande verzi și cântec de izvoare,
Când numai pentru tine se 'mbrăcase
Natura în vestmânt de sărbătoare?*

*Și pleci. De-acum se 'ntunecă o lume.
Parfum și farmec, raze de lumină
Sunt robi, pe cari i 'ngroapă depărtarea
Odată cu frumoasa lor regină.*

*Cu tine pleacă toate. Doar credința
Spre ceruri ochii umezi și-i ridică,
Doar ea mai înflorește 'n bietul suflet,
Ca pe-un mormânt un fir de tufănică.*

*O, ruga ei de-ar împlini-o cerul:
Să pleci așa cum pleacă sfântul soare,
Și tot ca el, în innuri de mărire,
Curând să mi te 'ntorci triumfătoare!*

I. U. SORICU

Să deă ordin pentru dreptate!..

— Te-ai gândit?.. mă 'ntreabă Ioana, nevasta unuia din cei patruzeci și nouă de veri pimari ai mei, eșind de după ușă, unde se vârăse, când m'a văzută pe fereastră că vin.

— De unde răsăriși?—fac eu, în adevăr mirat.

— De pe valea Horincei!.. de unde să răsar?!
—răspunde ea c'o ușoară năzuință de 'nșepare.

În tonul Ioanei gâcesc că întrebarea mea îi deșeptase din nou una dintre întrebările cu care, negreșit, se judecase ea singură, tot nesfârșitul drum până la

București. Ce-o să zic eu, când voi vede-o în București? Cum de și-a lăsat ea casa, plină de copii, care de care mai mărunți, tocmai acolo, pe valea Horincei, și-a pornit-o la București, în toiul muncii? Nu-i vorbă, o să mă lămurească ea, din fir în păr, ce-i și cum îi venirea ei; dar pân'atunci, n'o să mă uit eu cumva să văd de-i teafără ori nu? N'oiu întreba-o eu oare: „De nasul tău sunt Bucureștii?” Ei!.. și de-oiu întreba-o, are să-mi spună: „Adevăr!.. nu-i de nasul meu!.. decât se vezi cum îi întâmplarea... așa. așa. așa...” și pe urmă am să văd eu singur, că n'a făcut-o ea de zburdăciune... Dacă-i pe-aceia, de cumva i-ași dà peste nas, chiar și după ce mi-ar lămuți pricina, are să zică și ea, în gândul ei: „Cum adevă?... nu-s eu stăpână pe munca mea și pe cuprinsul gospodăriei mele? E banul meu, îmi fac și eu gustul meu; numai alții pot să vadă Bucureștii, ba chiar să trăiască într'ânsul?!..” Apoi are să se plece, are să mă roage să pun cuvânt și... are să izbândească!..

— Ce face vărul Ioan?—o întreb eu iute, ca să-i înlătur îndoiala din suflet.

— El... mulțămim! sănătos, slavă Domnului — răspunde ea, luminându-i-se fața... el tot se luptă cu vătămătura lui, cum știi! adăugă, posomorându-se. Cuvintele din urmă mi le spune Ioana, nu numai cu gândul să-mi amintească de boala lui vărul Ion, despre care eu știam, ci mai mult ca să-l apere, că adevă a venit ea... în loc să vină el la București. Drept vorbind, îmi vine pe limbă „să-i zic”... că chiar de-ar fi Ion sănătos, eu tot pe dânsa aş vede-o acum în fața mea; dar mă opresc... pentru că scăderile rudelor nu trebuie să le arăți, tu singur, în vileag!, ba, pe cât poți, mai ales față de sofi, ești nevoit să le ascunzi păcatele.

— Bine, dar tot se poartă pe picioare vărul Ion! spun eu prefăcut, să-mi arăt adevă mirarea că el, bărbat, își pune nădejdea într'un cap de femeie.

— Apoi nu-s eu chiar așa! — face Ioana, cu încredere stăpâniță și mereu cu dorința să-și apere bărbatul, — Ion, sărmanul, tot cu boful lui din pân-tece, se muncește; îi finchește câte o bucată de vreme, atunci muncește, ca în vremurile cele bune, de răs-toarnă pământul; dar când îl apucă și i se ridică vă-

tămătura sub linguraș, atunci să ferească Dumnezeu pe toată lumea, se tăvăleşte ca puiul cel de șarpe și chiar atunci, târâș-grăpiș, de muncă nu se lasă. L-am lăsat în Bârlad, sănătos...

— Cum, în Bârlad? întreb cam mirat, măcar că știam c'asa putea să fie.

— Adecă nu în Bârlad, că el îi acasă de eri dimineață.

— Cum, de eri dimineață? fac eu în adevăr mirat.

— Apoi să vezi, spuse Ioana începând să râză. Eu am venit de eri dimineață în București. Alaltăsară m'am pus în tren, din Bârlad, și eri dimineață am fost aici. Eu am pornit încoace și Ion s'a dus încolo, după ce m'a pus în tren; până la ziuă, el trebuia s'ajungă acasă.

— Apoi?!..

— Stai să vezi, zău, îți vine să faci haz de năcaz! Eu aveam adresa în buzunarul polcuței, strânsă și păturită cum trebuie. Pe drum, mă tot pipăiam să văd de n'am prăpădit-o cumva. Noaptea, pe semne, am așipit, că altfel nu se poate... Unul, cine-o fi fost, m'a tot pândit și-o fi crezut că hârtia cu adresa are întrânsa bumaște. De unde?! nu-s eu așa de proastă, că știu eu, după întâmplările din iarmaroace, cum să mă păzesc: Aveam banii subsuoară, la piele. Și mi-a furat adresa! Toată ziua am întrebat eri și n'am nimerit. Am întrebat un sergent de uliță, m'a îndreptat la han și-am mas acolo. Azi, din unul, din altul, v'am nimerit. Acum... întreabă-mă ce caut la București!.. că n'oiu fi venit eu de florile mărului!..

Îi fac semn c'aștept să-mi spue.

De mare amar am lăsat eu casa, copiii, — Dumnezeu să mi-i fie — și-am venit! — începe ea, izbucnind în lacrimi. Să pui cuvânt să răzbat! Că știu eu!.. mult bine îi fi făcut în lumea asta și mare noroc ai avut de-ai ajuns om mare. Mi-a luat pământul, zestre delatata! M'am judecat la Bârlad și m'au dovedit. Ba, după ce mi-au luat pământul, ci-că să mai plătim și amendă, douăzeci de hârtii de douăzeci, cheltueli de judecată. Ajută-mă să răzbat, că eu nu pot răzbate singură. Mi-am pus gândul la Maica Domnului să-mi dea putere „să chic (pic) la Doamnă“...

— La cine?!.. întreab eu, îndurerat de vremurile uitate de noi, și stăpâne încă pe sufletul mulțimii, neștiutoare de depărtarea și prefacerea adusă de vremurile noastre...

— La Căroaia! — face ea desnădăjduită — dar la cine să chic?.. pământul dela tata! cine nu știe că-i pământul dela tata?!

— Ei, și ce vrei să-ți facă Regina? — o întreb eu înadins, cu gândul s'o lămuresc.

— Să dea poruncă tribunalului din Bârlad... să-mi dea pământul dela tata!

— Ei, cum să dea Regina ordin?..

— Iac'asa!.. ei de ce mi-au luat pământul?

Ce să-i spun?! Ea a venit cu cea mai adâncă

încredințare în dreptatea pe care o să i-o facă Regina. Să-i spun că Regina nu poate să dea un asemenea ordin? Dar atunci... cine poate să dea dreptate femeilor?!..

— Mă rog, cine te-a îndemnat să vii la Regina? — o întreb eu cu fulburare stăpânită.

— Cine să mă îndemne?! nevoia și amarul meu.

— Nu spui drept, trebuie să te mai fi îndemnat și altcineva!..

— Judecătorul dela Bârlad...

— Ei, cum?

— Iac'asa!.. După ce-au sfârșit judecățile, cum ședeam pe trotuar și ne plângea inima în noi, eu și cu Ion, scoate Dumnezeu pe un judecător — unul dela tribunal; îl întreb eu cum ar fi de făcut să capăt pământul înapoi și dacă n'ar fi bine să fac un drum la București. Întreabă pe Ion dacă are o bumașcă de douăzeci și el îi face o hârtie la „Domnu Ministeriu“. Îi dă Ion bumașca și el întreabă de n'are pe cineva la București de stăruitor. Ion îi spuse că te avem pe dumneata, că ești om mare de tot, așa, așa, așa... îi spune Ion tot, deamărunchelul. Judecătorul face de colo: „Să știți, oameni buni, că o să căpătați înapoi pământul!“ — Eu eram tot cu inima îndoită. Că vezi... și avocatul nostru ne-a spus că negreșit o să ne dea tribunalul pământul înapoi. N'am avut noroc: avocatul, din pricină că Ion nu-i dăduse înainte amândouă bumaștile de câte-o sută, cum cerea dânsul, și-i dăduse numai o hârtie, n'a vrut să vie la proces și-am perdut. Că avocatul când să intre înăuntru, cere lui Ion și suta cealaltă și Ion n'a vrut să-i dea; așa fusese vorba la început, când la tocmeală: jumătate înainte și jumătate pe urmă. Ne ducem la han, mâncăm ceva, că ne spânzură inima de foame și de mâhnire — eră sară și noi nu gustasem de alaltăeri nici natură — și ne luăm de vorbă cu'n bătrân din Cârja. Ascultă moșneagul cât ascultă și numai ce se scoală de colo, de unde ședeă el, și vine la noi. „Oameni buni! — face el — nu faceți nimica, până ce n'ați chicala scaunul Domniei“. Mă uit la Ion, Ion se uită la mine. „Și eu mă gândeam la asta — face Ion în șoaptă. — D'apoi că și eu mă bat cu gândul într'acolo, — zic eu lui Ion“. Și începe moșneagul să ne spună tot ce-a auzit el când eră copil, dela bunicul lui. Că ci-că tot așa le luase lui și altora pământurile. Și ci-că atunci le luase un boer pământurile. S'au adunat ei, s'au sfătuit, și-au pus la cale să meargă la Eși, au chicalat înaintea Scaunului Domniei, și s'au întors înapoi cu hârtie cu pecetie, precum că sunt buni stăpâni pe locurile lor. Așa a fost, și până azi nu s'a mai legat nimeni de dreptul lor și al urmașilor lor.

— Știi tu, Ioană — întreab eu — câtă vreme a trecut de-atunci?

— ?

— Multă vreme! Alte vremuri trăim noi!..

— Să deă ciurma în gâtul dreptății de azi!. Am vrut să mă duc să chic și eu și n'am putut răzbate..

— Când ai vrut să te duci?

— Eri! Niște soldași spuneau că dau cu pușca în mine, de nu m'astâmpăr... Ce să m'astâmpăr?! Nu mi-au luat ei pământul dela tata? Pune cuvânt, mă rog, să răzbat la Regină!!

Am de purtat o muncă grea până să-i zdruncin din sufletul Ioanei credința că eu nu sunt așa de mare, cum își închipue ei în vorba dintre dânșii; apoi că eu n'am vorbit niciodată cu Regina și mai ales că Regina nu se poate amesteca în daraverile dintre muritorii țării Sale, și înșfârșit că, la o adică, Ea nici n'ar avea dreptul să deă ordin tribunalului din Bârlad ca să-i deă Ioanei pământul ei zestre.

Din teancul de hârtii, pe cari mi le arată Ioana și cu care ne ducem împreună la avocatul N., se vede că istoria cu pământul ei stă așa:

Tatăl ei lasă moștenire pământul la cei patru feciori, între cari îi și Ioana. Înainte de împărțire, fratele cel mai mare a vândut o parte de pământ ca al lui, unui alt om, strein de rudele lor. Ioana îi din alt sat, nu din satul lui Ion. Au tot amânat împărțirea pământului, până când Ioana vede casa umplându-se de copii. Atunci cad la învoială să împartă moștenirea pârtească în patru părți. Sorții au dat Ioanei lotul Nr. 1. În lotul Nr. 1. s'u pus însă pământul vândut de fratele cel mai mare ca al lui, fără drept, cu mai mult de 10 ani mai înainte, iar lui i s'a dat lotul Nr. 3. Ioana s'a judecat cu cumpărătorul locului căzut în în lotul ei, cumpărător, care avea însă act de vânzare și mai avea „stăpânirea de bună credință“ de mai mult de 10 ani. Firește, a pierdut procesul.

Acum, după spusa avocatului din București, Ioana trebuie să înceapă judecata din capăt. Trebuie să se judece cu frații, spre îndestulare.

În locul desnădejdei că n'a făcut nimic cu Regina, se înviorează cu nădejdea în procesul cu fratele cel mai mare.

*

A doua zi, ca s'o fac să-și mai îndulcească amarul din suflet, îi arăt Bucureștii.

— Aici îi primăria, — îi spun eu, când ajungem acolo.

— Stai! face ea, uitându-se cu băgare de samă. Așa-i!.

— Ce-i așa? întreb eu mirat,

— Aici îi primăria!

— De unde știi?

— Apoi am mai fost eri aici.

— Și ce-ai cătat? — întreb eu, din ce în ce mai nedumerit.

— Să le spun că mi-au luat pământul dela tata.

Acum înțeleg!.. Dacă primăriile de pe valea Horincei își fac dreptate uneori, apoi mai încapă îndoială că primăria din București să nu-și dea pământul tău de zestre înapoi?!..

— Și ce ți-au spus? — întreb eu răsând..

— Apoi, ce să-mi spuie? Ci-că... nici primăria din București nu dă pământul înapoi! — Așa-i omul care nu știe, face ea, răsând și bătându-se cu palma peste gură.

— Ei, și cum ai nimerit la primărie?

— Am întrebat de dumneata. Mi-au spus: Fă pe ici, fă pe colo... ajungi la primărie și-o iai la dreapta... Când am ajuns aici, „stai zic, mă duc la primărie să mă jeluesc pentru pământ! și m'am dus. Unii au izbucnit în răs; m'a dumerit un boer bătrân că la primărie n'am ce cătă din partea pământului.

La palatul Sturza, după ce-o pornesc cam greu din loc, o întreb să găcească a cui o fi casa aceea minunată.

— A matală! spune Ioana, cu ochii scânteietori de bucurie și de nădejde că n'oiu dă-o de sminteală și i-oiu spune că-i a mea.

Răspunsul ei m'a uluit. Am avut înfăi o pornire de răs; mai apoi însă, cătând să-mi dau sama mai bine de răspunsul ei, începe să se dărâme toată clădirea pe care mi-o făcusem eu cu lămuririle date despre puterea mea.

Târziu, încoace, mi-am dat sama ce-a fost cu palatul lui Sturza, în sufletul Ioanei. Îi spuseseam că și noi ne-am făcut o casă și că toamna o să ne muțăm într'ansa. Când am întrebat-o a cui să fie casa, la care privea, am întrebat-o rău. Voiam să știu ce crede ea despre bogăția stăpânului casei. Când mi-a spus ea, cu ochii luminați de bucurie, că-i a mea, erau la mijloc și mândria ei că nu-i așa de proastă să nu găcească și... nedeprinderea de a putea socoti costul lucrurilor din altă lume decât a ei..

Tot om mare am rămas în ochii Ioanei, tot așa de bogat și știe numai unul Dumnezeu de nu s'a întors ea pe valea Horincei cu încredințarea că eu n'am vrut s'o duc să îngenuncheze înaintea Reginei, ca să nu mă pun rău cu dânsa!

Sp. P.

Edward.

— Baladă veche engleză. —

Celor doi ochi albaștri.

— De ce ți-e paloșul însângerat?

Edward, Edward!

De ce ți-e paloșul însângerat,

Și treci așa pierdut? O! —

— Ucis-am dragul meu de șoim de vânat,

Mamă, mamă,

Ucis-am dragul meu șoim de vânat,

Și numai pe el l-am avut. O! —

*

— Dar sângele lui nu-i așa mohoriu,
Edward, Edward,
Dar sângele lui nu-i așa mohoriu...
De ce nu-mi răspunzi tu frumos? O! —

Ucis-am roibul meu zglobiu,
Mamă, mamă,
Ucis-am roibul meu zglobiu,
Și sprinten eră, și vânjos. O! —

*

— Eră bătrân și roibi ai tu din greu,
Edward, Edward,
Eră bătrân și roibi ai tu din greu:
Ai alt chin, de nu vrei să-l spui. O! —

— Ucis-am, vai, pe tatăl meu,
Mamă, mamă!
Ucis-am, vai, pe tată meu:
Mă ard blestemele lui. O! —

*

— Și cum spăși-ți-vei negrul păcat?
Edward, Edward!
Și cum spăși-ți-vei negrul păcat?
Prin ce dureroase încercări? O! —

— N'o să mai calc pământ uscat,
Mamă, mamă!
N'o să mai calc pământ uscat:
Depart-o să plec, pe mări. O! —

*

— Dar ce s-alege de mândru-ți castel?
Edward, Edward!
Dar ce s-alege de mândru-ți castel,
Așa de bogat și drag? O! —

— Să stea pân' cădea-va ruine și el,
Mamă, mamă!
Să stea pân' cădea-va ruine și el,
Ca mine, cel vecinic pribeag. O! —

*

— Dar fiii-ți și dragă soția ta,
Edward, Edward,
Dar fiii-ți și dragă soția ta
Ce-or face, dacă pleci? O! —

— E largă lumea, cerșească prin ea,
Mamă, mamă!
E largă lumea, cerșească prin ea...
Eu n'o să-i mai văd în veci. O! —

*

— Dar mie ce-mi lași de bun rămas?
Edward, Edward!
Dar mie ce-mi lași de bun rămas?
Doar sinul meu te-a purtat. O! —

— Blestemul iadului ți-l las,
Mamă, mamă!
Blestemul iadului ți-l las,
Căci — tu m'ai îndemnat. O! —

VASILE STOICA

PUNGA CU RUBINE

— POVESTIRE ORIENTALĂ —

Abu ieși la plimbare, pe inserate, în pădurea din apropiere. Vântul nu îi răcorea însă fruntea. Căci își frământă creierul, cum să-și înmulțească mai repede starea, ba cum și în ce fel ar putea să se îmbogățească așa dintr-o dată. Să fie bogat însemnă pentru el, să fie fericit.

Deodată aude un strigăt. Parcă strigă cineva după ajutor cu ultima putere a răsufării. Abu se repezi în tufiș și găsi pe vecinul său, pe toptangiul lusuf, sub un pom, în genunchi; îl atacase un șarpe mare și îngrozitor, se auzea cum îi pârâiau coastele de strânsoarea inelelor de oțel, cu cari îi coprinsese corpul... și aproape să se innăbușe, șopti: „Abu, ajutor, Abu!”

Acesta repezi mâna la pumnalul dela brâu. Când numai ce îi se muară degetele și îngălbeni la față. În luptă cu dihania, mantaua se dăduse deoparte de pe pieptul negustorului și descoperi o pungă de mătase. Prin țesătura fină a pungii sclipeau niște pietre scumpe de-ți luau vederea. Eră un pumn de rubine, pe cari lusuf le duse singur la bătrânul Said dela marginea pădurii, căci eră vestit, de frumos ce știa să taie pietrele. În mâinile sale meștere ele se prefăceau în scule minunate de o valoare neprețuită. Ele scânteiau ca para focului în razele soarelui de seară.

Sângele clocotia în capul lui Abu. Nu mai auzia rugămintea, ce se făcea tot mai slabă. Mânile sale se întinseseră tremurând și pe când lusuf își dădea suflul, el îi smulse punga. Înainte de a fugi cu ea, voința mîrindului îi sili să se mai uite odată la el... Și mai arzător decât strălucirea rubinelor, mai pătrunzătoare decât privirile veninoase ale șarpelui, îl isbi ochiul nenorocitului, a cărui gură rostiă mut îngrozitoare învinuire de omor și jaf, prin strigătul stins „Abu“..

Hoțul o luă la fugă, se întoarse acasă palid, bolnav și tremurând. Întră nezarit în odaia sa. Acolo, noaptea la lumină unui opaiș, săpă între perete și dușumea o groapă și ascunse acolo prada sa.

Acum eră bogat. Fericit însă nu eră Abu. Desigur numai fiindcă nu putea să se folosească de comoara sa, — cum își zicea el — altfel fericirea ar veni. Nu putea să vînză nimic pentru au.; nici să facă vre-un schimb, ba nici să se bucure de ele, de teamă să nu fie descoperit. Numai noaptea, când dormiau ai săi, scormonia cu mâna pământul până cădea cu ochii lacomi de pungă. Dar se și speria și îi se părea că aude pași, că zărește trădători, polițiști cari se apropiiau... și repede umplea groapa și acoperia la loc.

Trecu un an. Moștenitorii lui lusuf nu mai purtau doliu; îl găsiseră mort în pădure, cu șarpele încolăcit în jurul trupului său; dihania se înfipsea cu atâta ciudă și lăcomie în carnea lui, încât crăpă de chiar fierea sa. De rubine n'a pomenit nimeni nimic, oricât a tras Abu cu urechea. Lusuf nu spusese nimănui că le avea, lustruitorul Said, tăcut de teamă să nu fie el învinuit de furtul lor.

Când Abu se simți sigur de tot, scoase noaptea o piatră, o ascunse în turbanul său și se duse a doua zi într-o mahala depărtată la un giuvaeriu necunoscut și-l puse să-i ferece rubinul într-un inel.

Fața îi râdea când ieși din prăvălie. Acum în sfârșit avea să se împlinească o parte din dorința sa... o să se poată bucura cel puțin de ceva din bogăția sa și așa să fie în parte fericit.

Intr-o stradă dosnică scoase inelul din buzunar și-l vârî în degetul mijlociu al mânei drepte. Inelul era strimt și cu greu l-a putut duce peste încheetura degetului.

„Pe aceasta n'are să mi-l ia nimeni, își zice Abu zâmbind cu lăcomie, cât voi trăi!“ Și zicând această ridică mâna în sus, fiindcă tocmai cădea o rază de soare de primăvară în ulița îngustă. Din mândrețea de piatră țâșni ca un izvor de sânge. Fața răzătoare a lui Abu pâlî deodată. Rămase cu gura căscată și cu ochii pironiți cu groază la giuvaer. În focul și para rubinului se arătă fața palidă a lui Iusuf, sculptat par'că de o mână de maestru; mai aprig decât sculpiatul pietrei nestimate dogoriau ochii și gura par'că șoptea în grozitoarea învinuire: „Abu“...

Își ascunse mâna dreaptă în manta, iar cu stângă își acoperi fața și o luă la goană, vrând par'că se scape de vedenia această îngrozitoare. În cele din urmă se opri însă gâfâind. Se porni pe un râs sgomotos: „Netotule! îngână el, netotule!! Un joc al luminii soarelui! O nălucire a simțurilor! Scoase încetinel mâna din cutele mantalei, o ridică în sus, tot mai sus, își îndreptă cu sfială ochii spre ea și strigă iar galben ca ceara: „Iar... și aci la umbră... se uită la mine fața murindă a lui Iusuf cu ochii săi ca de jaratic“...

Rătăci toată ziua prin ulița dosnică, nebun de spaimă, bolnav de frică. Fără să se uite la el, căută să smulgă inelul din mână cu unghiile strânse devenite par'că niște ghiare. Dar măcar de și-ar smulge carnea de pe oase giuvaerul par'că de oțel strângea dreaptă lui Abu, ca inelele șerpelui trupului lui Iusuf.

Și iar ca acum un an se întoarse seara târziu de tot acasă și intra tiptil în odaia sa. Acolo în întunerecul și tăcerea nopții căută să se liniștească. „Au fost niște friguri, își zicea el, din cauza mirosurilor urite din ulițele săracilor. Acum îmi este iar bine... Acum nu mă mai amăgește, nici nu mă mai înșeală nici soarele nici lumina zilei...“

Cu brațul tremurând și greu ca plumbul ridică mâna și se forță se arunce o privire sfioasă asupra ei. Dar ca ars asvârli dela sine propria sa mână ca un foc mistuitor. Căci iar ca un jăratec — îl privi fața galbenă a lui Iusuf.

Abu se schimbă cu totul. Își pierdă toată energia și toată dragostea de muncă. Se făcu bănuitor și se ferea de lume, umbla ca un prăpădit cu mâna dreaptă ascunsă în manta. În zadar îl întrebă nevastă sa că ce are, el nu răspunde, și când într-o zi Suleima, fiica sa iubită căreia îi împlinise toate toanele, vru să-l apuce de mâna dreaptă ca să i-o sărute, o îmbrânci injurând, de eră să cază jos.

Intr-o dimineață îl găsiră însă rănit de moarte în patul său. Îi lipsiă brațul stâng. Zăcea împreună cu securea în fundul mării.

El tăcea. Doctorii strângeau însă din umeri fără speranță. Ochii săi rătăceau neliniștiți de colo până colo. Veni Suleina cu Mohamed, fiul lui Iusuf, la patul lui.

— Tată, șopti ea, bine cuvintează-ne... ne iubim de mult!

Abu se uită la el. Apoi murmură:

— Mahomed... deschide pardoseala, colo în colț... o pungă... darul vostru de nuntă...

Fiul vecinului făcu cum îi spuse și întinse pietrele pe pat. Străluciau încât cei de față cu toată solemnitatea momentului nu se putură stăpâni să nu-și arate mirarea. Abu însă închise pleoapele.

— Mohamed, șopti el aproape în neștire, ochii cui privesc din rubine?

Tânărul vecin se plecă peste el.

— Tată, zise el, ochii Suleimei!

Și iar întrepă murindul:

— Suleina... Suleina, ai cui ochi privesc din rubine?

— Tată, șopti ea, ochii lui Mohamed!

Atunci el zâmbi liniștit și muri.

Povestăș.

Visurilor.

*Ce s'a ales de visurile noastre!..
Cum au murit așa fără de rost
Odată cu zambilele din glastre,
Cum au pierit, de par'că nici n'au fost!*

*Și cât de gingaș le înfiripaiăm...
Cât farmec le dădurăm amândoi...
Și 'n urmă, cât de trist le îngropaiăm!
Cum nu le-am plâns, nici unul dintre noi!..*

*Intruchipate 'n nopțile de vară
În umbra tînuitelor poteci
Sărmanele!.. sortit le-a fost să piară,
Odată cu venirea toamnei reci...*

*S'au stîns încet, tot unul câte unul
Și spulberarea lor nu ne-a durut...
S'au stîns, și 'n urma lor n'am plîns nici unul.
Și poate că, nici rău nu ne-a părut...*

*Ți-aduci aminte 'n... noaptea despărțirii
Veniserăm în parcul trist și gol...
Pe-aleele tăcute trandafirii,
Își scuturau podoaba lor domol...*

*Salcâmiu triști, mai triști ca niciodată,
Își tânguiau atît de dureros
Sărmana lor podoabă spulberată
De vântul rece, aspru, nemilos...*

*În noaptea-aceea, țî-mai aduci aminte?,
Simțeam în sufețele noastre reci,
Simțeam cum mor aducerile-aminte,
Cum ni se sting și visele pe veci...*

*Cum ni se duce 'ntreg norocul poate,
Cu visurile noastre rînd pe rînd...
Ci noi, nepăsători, străini de toate,
Ne-am despărțit mai veseli ca oricînd...*

*Ne-am despărțit; și totuși cine știe,
De-o fi să ne 'ntîlnim vreodată iar,
Bătrîni de tot, sătui de pribegie,
Cum le-om mai plînge... și va fi 'nzadar!..*

LIVIU COMAN

CRIMA LUI SYLVESTRE BONNARD

Roman de ANATOLE FRANCE — Trad. de VASILE STOICA

— 23 —

— Ascultă-mă Jeano, răspunsei eu plin de gravitate, domnișoara Prêfère a devenit bună cu dta, fi și dta bună cu dânsa.

Fetița îmi răspunse într'un ton sec:

— Domnișoarei Prêfère îi e foarte ușor să fie bună cu mine; mie însă o să-mi fie foarte greu să fiu bună cu dânsa.

Eu reluai, dând și mai mare gravitate cuvintelor mele:

— Jeano, autoritatea învățătorilor e sfântă. Directoara pensionatului ține locul mamei, pe care ai pierdut-o.

Abia rostisem prostia asta sărbătorească, și mă și pocăii amarnic. Copila îngălbini, ochii i se umflară.

— Oh, domnule Bonnard, cum puteți spune, tocmai dvoastră așa ceva?

Da, cum am putut spune eu gogomănia asta?

Și dânsa repetă îndurerată:

— Mamă! Draga mea mamă! Sărmana mea mamă! Întâmplarea mă oprî de a fi prost până la sfârșit.

Nu știu cum se făcî, de părea că plâng. La vârsta mea nu mai plânge omul. Trebuie că m-a apucat o răutăcioasă de tusa, și mi-a umplut astfel ochii cu lacrimi. Destul, că te puteau înșelă lacrimile acestea. Pe Jeana încă o înșelără. Oh ce zimbet curat și radios străluci atunci printre genele ei umede! Părea că-i soarele printre ramuri, după o ploaie de vară. Ne apucărăm de mâni și remaserăm așa tăcuți și fericiți, multă vreme.

— Jeano dragă, zisei în sfârșit, eu sunt foarte bătrân, și-mi sunt desvălite multe taine ale vieții, pe cari încetul cu încetul o să le descoperi și dta. Crede-mă, viitorul se închiagă din trecut. Ceeace faci aici, ca să poți trăi fără ură, și fără amărăciune, o să te ajute odată să trăiești în pace și bucurie și la casa dtale. Fi blajină și învață-te să rabzi. Căci când știi răbdă, suferi mai puțin. De se va întâmplă, să ai într'adevăr de ce te plânge, eu îndată sunt aici, să te ascult. De te jignește cineva, o jignește și pe doamna de Gabry, și pe mine împreună cu dta.

— Cum vă merge cu sănătatea, dragă domnule Bonnard?

Eră domnișoara Prêfère; venise tiptil și-mi puneă acum întrebarea asta, însoțindu-o cu un zimbet. Întâiul meu gând fû, s'o dau la toți dracii, al doilea să constat, că gura ei așa de bine-i făcută pentru zimbet, ca ciauul pentru cântec de vioară, iar al treilea, să-i întorc și eu politetea, și să-i spun, că nădăjduiesc, că-i bine, sănătoasă.

Pe fetiță o trimise în grădină să se plimbe. Apoi

strângându-și cu o mână pelerina, și întinzând pe cealaltă spre tabla de onoare, îmi arată numele Jeanei Alexandre, scris cu litere rotunde, și așezat tocmai în fruntea listei.

— Văd cu mare bucurie, că ești mulțumită de purtarea copilei acesteia. Nimic nu-mi poate fi mai plăcut, și sunt convins că isbânda aceasta fericită, se datorește numai îngrijirii dtale pline de dragoste. Mi-am luat voie de a vă trimite câteva cărți, cari pot interesa și instrui fetițele. Dupăce le vei cercetă, vei vedeă dta, poți-le da în mâna domnișoarei Alexandre și tovarășelor sale, sau ba.

Recunoștința domnișoarei ajunse până la înduioșare, și se întinse apoi în cuvinte. Pentru a sfârși odată, o întrerupsei:

— E foarte frumos astăzi.

— Da, răspunse dânsa, și dacă mai ține așa, drăguțele astea de copile o să aibă o vreme de zburdat admirabilă.

— Vorbești de vacanțe, nu-i așa? Domnișoara Alexandre însă, cum n'are părinți, n'o să plece nicăiri de aici. Ce o să facă dânsa, Doamne, în casa asta mare și pustie?

— O să-i dăm cât se poate de multe distracții. O să o conduc pe la muzee, și...

Aici șovăi o clipă, apoi roșind:

— ...și pe la dvoastră, dacă ne dați voie.

— Cum, Doamne? strigai eu deodată. Dar uite ce idee minunată!

Ne despărțirăm foarte împrietiniți unul cu altul. Eu cu dânsa, fiindcă putusem dobândi, ce doream, dânsa cu mine, fără vreun motiv mai de samă ceeace, după Platon, o ridică la cel mai înalt grad în ierarhia sufletelor.

Totuși, cu presentimente nu prea bune introduc eu persoana aceasta la mine. Aș vrea să știu pe Jeana într'alte mâni, decât ale ei. Peste tot măiestrul Mouche și domnișoara Prêfère sunt niște spirite, cari întrec pe al meu. Niciodată nu pot ști de ce spun ei, ceeace spun, și de ce fac, ceeace fac; sunt adâncimi așa de misterioase într'ânșii, încât mă tulbură. Cum ziceă și Jeana mai adineaori: ceeace nu înțelegem, ne îngrijorează.

Vai! la vârsta mea știm noi ce puțin nevinovată-i vieața; știm prea bine, ce pierdem stăruind în lumea asta, și nu mai avem încredere decât în tinerețe.

16 August.

Le așteptam. Le așteptam cu adevărată nerăbdare. Ca să învăț pe Teresa, cum să le primească mai bine, întrebuițai tot ce știam eu din arta de a plăcea și a te furișă în sufletul cuiva, dar nu prea eră destul. În sfârșit sosiră. Jeana eră foarte spilcuită. Nu eră ca bunică-sa, firește dar astăzi văzui pentru întâiadată, că are fizionomie plăcută, ceeace în lumea asta e mare putere în mâna unei femei. Zimbetul ei umplu întreagă cetatea cărților de veselie.

Eu mă uitam pe ascuns la Teresa; căutam să văd, îndulcește-se asprimea ei de paznică bătrână la vederea copilei acesteia. Și-o văzui oprindu-și asupra Jeanei ochii spălăciți, fața-i zbârcită, gura-i adâncită și bărbia-i ascuțită, bărbia asta de zină bătrână și puternică. Și atâta fu totul.

Domnișoara Préfère îmbrăcată în vânăt, venea, se suceă, sare, trepădă, strigă, oftă, plecă ochii, ridică ochii, se pierde în complimente, nu îndrăznește, îndrăznește, nu mai îndrăznește, îndrăznește încă, făcea la reverențe, cu un cuvânt: circ, nu altceva.

— Ah, ce de cărți! se miră dânsa. Și dvoastră le-ați cetit toate domnule Bonnard?

— Durere, da, răspunsei; de aceea nu știu eu nimic; căci nu-i nici una între cărțile acestea care să nu desmințească pe cealaltă, așa că după ce le-ai cetit toate, nu ști ce să mai crezi. Iată unde am ajuns eu, domnișoară.

Apoi dânsa chemă pe Jeana, ca să-și împărtășească impresiile. Jeana însă se uită pe fereastră:

— Ah, frumos e! Ce mult îmi place să văd, cum curge riul! Atâtea gânduri trezește!

Când apoi domnișoara Préfère își scoase pălăria rămânând cu fruntea împodobită numai de niște bucle, bălaie econoama mea i-o și înșfăcă, zicând, că nu-i place să vadă hăineturile târîndu-se pe mobile. Se apropie apoi de Jeana, și zicându-i „mica ei domnișoară”, îi ceru și ei „sculele”. Iar mica ei domnișoară, dându-i mantaua și pălăria, scoase la iveală un gât încântător și un mijlocel rotund ale cărui contururi în lumina puternică a ferestrei se deslușeau și mai lămurit. Aș fi vrut, s'o vadă în clipa aceasta cu totul altcineva, decât o slujnică bătrână, o directoară de pensionat încârlonțată, ca un miel, și un biet arhivist paleograf.

— Te uiți, la Sena, Jeano? o întrebai eu; schinteiază foarte frumos la soare.

— Da, răspunse dânsa, răzimată de balustradă. Parcă-i o văpaie, care curge. Dar uite, ce înviorată pare colo pe sub sălcile de pe râpă, cari se oglindesc într'ânsa. Colțișorul acela îmi place mai mult, decât toate celelalte.

— Ei bine, răspunsei văd eu, că te ispitește riul. Ce-ai zice dta, dacă cu învoirea domnișoarei Préfère, ne-am duce la Saint-Cloud pe apă? Vaporaș găsim din jos de Pont-Royal îndată.

Jeana eră foarte mulțumită de ideea mea, iar domnișoara Préfère gata la orice jertfă. Teresa însă nu înțelegea odată cu capul, să ne lase, să plecăm așa. Mă conduse deci în sufragerie, unde o urmași tremurând.

— Domnule, îmi zise apoi, când furăm singuri, dvoastră nu Vă gândiți la nimic; eu trebuie să-mi bat capul cu toate. Noroc că țiu minte bine.

Nu-mi pareă potrivit acum, să-i zdruncin credința aceasta îndrăzneată. Dânsa urmă:

— Așa! Eră să plecați, fără să-mi spuneți macar ce-i place domnișoarei celei mici? Pe dvoastră încă

vă mulțumește omul anevoie, domnule, dar cel puțin dvoastră știți ce-i bun. Cu tinerețele acestea altfel stă lucrul. De multeori, ce-i bun li se pare rău și ce-i rău li se pare bun, și toate acestea din pricina inimii, care nu s'a așezat încă la locul său, așa că nu știi ce să mai faci cu dânsule. Spuneți-mi, placu-i domnișoarei celei mici porumbii cu mazăre și prăjiturile?

— Buna mea Teresă, răspunsei eu, fă cum vrei, că bine faci. Doamnele acestea se vor ști mulțumi și cu mâncările noastre modeste.

Teresa reluă într'un ton sec:

— Domnule, eu de domnișoara cea mică vorbesc. Nu se poate, să plece dela casa noastră, fără să se înfrupte nițel. Cât despre cârlonțata cea bătrână dacă nu-i place mâncarea, sugă-și deștele. Puțin îmi pasă.

Cu sufletul liniștit deci mă întorsei iar în cetatea cărților. Domnișoara Préfère lucră în dragă tihnă la iglița. Parc'ar fi fost la ei acasă. Eră cât pe aci să cred și eu minunea asta. Ce-i drept, eră în colțul de lângă fereastră și ocupă foarte puțin loc. Dar așa de bine își alesese scaunul și faburelul încât hodoroagele acestea păreau făcute anume pentru dânsa.

Jeana dimpotrivă, se uită așa de lung la cărți și la tablouri, încât pareă, că-și ia rămas bun dela ele.

— Iată o carte, Jeano, îi zisei eu, frunzărește-o nițel; de plăcut știu că-ți place, căci sunt gravuri foarte frumoase într'ânsa.

Și-i detei colecția de costume a lui Vecellio; dar mă rog, nu o copie slăbănoagă, lucrată de artiști moderni, ci un superb și venerabil exemplar din ediția cea dintâi, care nu-i mai puțin vrednică, decât vrednicele domnițe de pe filele ei îngălbenite și înfrumșetate de vreme.

Frunzărind gravurile, cu un fel de curiozitate naivă, îmi zise Jeana:

— Vorbeam mai adineaori de plimbare; dvoastră însă mă purtați într'o adevărată călătorie; o călătorie splendidă.

— Ei bine, domnișoară, grăii eu, ca să poți călători îndelung, trebuie să te așezi cât se poate de tihnit. Dta șezi numai pe un colț al scaunului, iar scaunul stă într'un picior. Vecellio are să-ți obosească genunchii. Șezi cum se cade, așazăți scaunul și pune cartea pe masă.

Fetița făcù întocmai, zimbî și-mi zise:

— Uite, domnule Bonnard, ce costum frumos! (Eră al soției unui doge). Ce mândru e și ce gânduri mărețe trezește! Totuș e frumos lucrul!

— Nu-i voie, să exprimi astfel de idei, domnișoară, grăii domnișoara ridicând de pe dantelă un născior nedesăvârșit.

— Aceasta-i foarte nevinovată, răspunsei eu. Sunt suflete cari au un gust înăscut într'ânsele pentru strălucire.

— urmează —

Scrisori dela Redacție

MANUSCRISELE NU SE RETRIMIT.

Lili. Fotografia am primit-o plină de pete de cerneală și așa n'o putem folosi. Afară de aceea nu ies bine florile de pe mână. Salutări și Vă mulțumim altfel.

Stejar verde. Articolul: „Cum poți cunoaște caracterul bărbatului, observându-l în cursul mesii“ a fost scris de o prietină a revistei noastre și dânsa la rândul său nu credem că scrie și celalalt articol, pe care-l dorești dta, și anume: „Cum poți cunoaște caracterul femeii?“ Noi credem, că aceleași lucruri se pot spune și la femeie, dar dânsa e mai delicată din fire și de aceea așa va apărea și la masă mai delicată. Dta însă ne ispitești și spui, că ai dori că știi atât de multe despre caracterul ei, privindu-i ochii, fiindcă ești în ajunul însurătoarei și ne ceri nouă sfaturi, cum poți să-i cetești din ochi caracterul... Asta nu putem să ți-o spunem așa, fără să vedem fata baremi odată și să ne facem idee de ea. La tot cazul, dacă vezi frângându-se în ochii ei cumintenie, blândetă, vioiciune, milă și iubire, — e caracter bun. Să observi cum ride de pățaniile altora, cu răutate remarcată, ori naivă, căci multe amănunte de acestea te lasă ca să ghițești caracterul unei femei. Și înainte de a te căsători, e bine fără doar și poate să cauți să cunoști sufletul femeii, pe care vrei s'o faci stăpână peste vieța ta.

I. C. G. Sunteți tinăr încă și de aceea va mai trebui să mai așteptați mult, până să vi se deschidă coloa-nele. Cu vremea se vor îmbunătăți și versurile Dvoastră.

Colectiile „Cosinzenii“

de pe anul I. și II. se pot comanda dela administrația revistei pentru :: suma de cor. 15.— ::

Abonații noștri noi, cari doresc să aibă revista noastră dela început, le capătă amândouă colecțiile pentru suma de 13 coroane.

CĂRȚI LITERARE NOUI

— Depozit la „Librăria S. Bornemisa“ în Orăștie. —

	Cor. fil.
Gh. Stoica: Alte vremi, povestiri	2.—
Ion Agârbiceanu: Schițe și povestiri	2.—
Al. Ciura: Amintiri	1'60
I. Dragoslav: Volințrii	1'80
L. Rebreanu: Frământări	1'50
V. Eftimiu: Poemele singurătății	2.—
A. Fogazzaro: Misterul Poetului, roman	1'80
St. Lázár: Floarea Betuliei, roman	1'80
S. Bornemisa: Almanahul scriitorilor dela noi	1'60
A. Hamat: Noua lege militară	2.—
E. Borcia: Versuri flustrate	—60
S. Bornemisa: Cele mai frumoase, poezii populare	—60
H. P. Petrescu: Văduvioara și alte șase monoloage	1.—
N. Iorga: Istoria statelor balcanice în epoca modernă	3.50
„ Note de drum	1'25
A. Banciu: Cum vorbim și cum ar trebui să vorbim românește?	—80
T. V. Ștefanelli: Amintiri despre Eminescu	1'50
Dr. Paulescu: Spitalul, Coranul, Talmudul, Cahalul Franc — Masoneria	3.—
Dr. Paulescu: Instincte sociale, patimi și conflicte	2.—
C. S. Făgețel: Credințe literare	2.—
C. Theodorian: Povestea unei odăi, nuvele	2.—
I. Pilat: Eternități de-o clipă, poezii	2.—
Bogdan-Duică: Românii și Ovreii	2'50
P. Locușteanu: Suntem nebuni, nuvele	1'50
A. Herz: Bunicul comedie în 3 acte	2.—
M. C. Bușureanu: Femeia, studiu social	3.—
Dr. Drăgescu: Pro Patria, povestire despre începutul neamului românesc	3.—
G. Aslan: Cum ajunge cineva om	1.—
„ Criza Morală	—30
S. Mehedinți: Poporul — 1913. —	1'50
Ion Gorun: Știi Românește?	—30
Alina G.: Arta de a vorbi în societate și diferite ocazii	—60
Irimescu-Cândești: Aurel Vlaicu	—60
Brătescu-Voinești: Întunec și Lumină, nuvele și schițe	2.—
Bucura Dumbravă: Pandurul, roman	3.—
Vhlaufă: La gura sobei	2'50
M. D. Rădulescu: Lei de peatră, poezii	3.—
Onițiu: Din cele trecute vremi	3.—
Hodoș: Masa ieftină. Gătirea mâncărilor	1'20
Iosif St. O.: Cântec, ed. II.	2.—
Antonescu: Studii asupra educației morale și estetice	3.—
Constantinescu I.: Din problema educației	3.—
Rousseau: Emil, sau despre educație, trad. de Adamescu	2'50
E. Rostand: Romanțioșii, comedie în 3 acte	—40
Moldovan S.: Ardealul II. Ținuturile de pe Murăș	—90
O. Goga: Din umbra zidurilor, poezii	2.—
I. Slavici: Mara, roman	2.—
G. Flaubert: Salambo, roman trad. de L. Daus	2.—
Virgiliu: Eneida, trad. de Pandelea	2'50
D. Pătrășcanu, Timotheiu Mucenicul	2.—
N. Zaharia: Ce este fericirea	1.—

— Pentru porto să se trimită deosebit 10—30 bani de fiecare carte. —

— Porto recomandat cu 25 bani mai mult. —